

III. Peníze

Bankovní sektor

Celkový vývoj a výsledky v roce 2003

Rok 2003 nepřinesl v bankovním sektoru žádné dramatické události ani podstatné změny. Zdá se, že bylo dosaženo poměrně ustáleného stavu jak ve struktuře, tak ve fungování bankovníctví – a to jak z hlediska národohospodářského, tak z hlediska služeb klientele. Vývoj bankovního sektoru se pohyboval po trajektorii víceméně shodné s trendem celého národního hospodářství, tj. mírně rostl při velmi utlumeném pohybu cenových hladin a při poměrně pevném kurzovém vývoji koruny. Klidná byla rovněž měnová politika centrální banky. Základní měnové nástroje zůstávaly na poměrně setrvalých hodnotách: diskontní sazba klesla z 1,50 na 1,00, lombardní sazba z 3,50 na 3,00 a dvoutýdenní repo sazba z 2,50 na 2,00. Pohyb se odehrál postupně v prvních sedmi měsících roku, poté zůstávají sazby na neměnné výši. Výše povinných minimálních rezerv bank setrvala po celý rok na hodnotě 2 % z primárních vkladů. Nedocházelo rovněž k významnějším intervenčním kurzovým operacím. Kurz koruny vůči euru osciloval celý rok v nevelkém rozpětí kolem 32 CZK za euro, vůči USD zpevnil z 28,74 CZK za dolar v 1. čtvrtletí na 26,28 CZK za dolar ve 4. čtvrtletí (hodnoty jsou čtvrtletními průměry).

Reálný růst HDP vykázal mírné zrychlení z 2% ročního přírůstku za rok 2002 na přibližně 3% v roce 2003. Roční růst spotřebitelských cen dosáhl nízké hodnoty do 1 % (předběžně), avšak s tendencí ke zvýšení (za 1. čtvrtletí roku 2003 byl růst spotřebitelských cen nulový) a s téměř jistou perspektivou již založeného zrychlení v roce 2004. Hybnými faktory růstu ekonomiky byly spotřeba domácností a spotřeba vlády, nikoliv – jak by bylo žádoucí – větší růst vývozu a investiční sféra. Konjunkturální tah domácností a vlády byl ovšem doprovázen a podmíněn značným růstem spotřeby na úvěr. Z pohledu bankovního sektoru byl především růst zadlužení domácností nepřehlédnutelný. Výše úvěrů domácnostem se za rok 2003 zvýšila o více než čtvrtinu – ze 177 miliard CZK na zhruba 230 miliard CZK (předběžný údaj). Pro bankovní sektor byl také významný růst stavebního spoření a úvěrování. K tomu dala impuls změna režimu podpory státu, která pro uzavírané smlouvy, počínaje 1. lednem 2004 snižuje míru státní podpory z 25 % na 15 % jistiny, zvyšuje limit podporovaného maxima z 18 tisíc CZK na 20 tisíc CZK a prodlužuje vázací lhůtu z pěti na šest let. Růst úvěrování domácností je příznakem toho, že nastává odklon od dříve typické obezřetnosti vůči spotřebě na úvěr a příklon k zvyklostem západní Evropy.

Poměrně slušný statistický obraz národohospodářského vývoje má stín v růstu – nikoliv neznepokojivém – makrofinančních nerovnováh veřejného sektoru. Zadlužení veřejného sektoru dále vzrostlo a očekávání obratu tohoto trendu spočívá na poměrně nejistých a kontroverzních předpokladech. Úhrn úvěrů vládnímu sektoru se v roce 2003 zvýšil bezmála o třetinu a prohloubilo se rovněž zadlužení a finanční napětí v hospodaření obcí a regionů. Naproti tomu celková suma klientských úvěrů bank, tedy úvěrů směřujících mimo veřejnoprávní sektor se – přes výrazný růst spotřebitelského, stavebního a hypotečního úvěrování – zvýšila o necelých 10 % (Tab. č. III/1).

Bankovní terén zaznamenal jen malé změny. K závěru roku 2003 působilo v České republice celkem 35 komerčních bank, z toho 26 v plném nebo převažujícím vlastnictví zahraničních subjektů (v tom 9 poboček zahraničních bank), 9 v plném nebo převažujícím vlastnictví českých subjektů. Ze změn vlastnických struktur stojí za zmínku vstup italské bankovní skupiny UniCredito Italiano jako majoritního vlastníka do Živnostenské banky, a. s., Praha. Stát je jako spoluvlastník přítomen pouze ve dvou bankách specifického zaměření – České exportní bance a Českomoravské záruční a rozvojové bance. Snižování počtu bank proti sta-